

สรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงราย โดยใช้ประชากรจำนวน 17,771 คน ที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2524 ส่วนหนึ่งเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2525 และอีกส่วนหนึ่งไม่ได้ศึกษาต่อ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอนดังนี้คือ

1. ตัวแปรที่ศึกษาที่ไม่ใช่ตัวแปรต่อเนื่อง อันได้แก่ เพศ ประเภทของโรงเรียนที่นักเรียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพบิดา สถานภาพของนักเรียนที่มีพี่เรียนระดับมัธยม ความต้องการในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาของนักเรียน ความต้องการของบิดามารดาในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาของนักเรียน ภูมิจำเนา การเรียนชั้นอนุบาล การเรียนซ้ำชั้น การมีหนังสือแบบเรียน สถานภาพการประกอบอาชีพของมารดา อาชีพมารดา สถานภาพของนักเรียนที่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมที่บ้าน ภาษาที่ใช้พูดที่บ้าน การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ ลักษณะของถนน ประเภทพาหนะที่ใช้ และเจตคติที่มีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์แบบไคสแควร์ (Chi - square)

2. ตัวแปรที่ศึกษาที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง อันได้แก่ อายุ น้ำหนัก ความสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวนพี่น้อง ลำดับที่ของการเป็นบุตร จำนวนเพื่อนสนิท รายได้ครอบครัว การศึกษาของบิดา ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนมัธยมศึกษา และเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกตัวแปรออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งขอคนพบของแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้คือ

1. องค์ประกอบทางด้านสถานภาพส่วนตัว ตัวแปรที่จะอธิบายถึงโอกาสที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อ คือ

1.1 เพศ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความแตกต่างทางเพศทำให้มีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อและไม่ได้เข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ เพศชายมีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อมากกว่าเพศหญิง

1.2 การเรียนชั้นอนุบาล พบว่านักเรียนที่เคยเรียนชั้นอนุบาลและไม่เคยเรียนชั้นอนุบาลมีโอกาสในการได้ศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่เคยเรียนชั้นอนุบาลมีโอกาสเข้าเรียนต่อมากกว่านักเรียนที่ไม่เคยเรียนชั้นอนุบาล

1.3 การเรียนซ้ำชั้น พบว่านักเรียนที่เคยสอบตกเรียนซ้ำชั้นในระดับประถมศึกษา มีโอกาสเข้าเรียนต่อระดับมัศึกษาน้อยกว่านักเรียนที่ไม่เคยสอบตกเรียนซ้ำชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.4 การมีหนังสือแบบเรียน พบว่านักเรียนที่มีสภาพความพร้อมในด้านหนังสือแบบเรียนที่แตกต่างกัน มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อและไม่ได้เข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่มีหนังสือแบบเรียนอย่างเพียงพอมีโอกาสเข้าศึกษาต่อมากที่สุด รองลงมาคือมีแต่ไม่เพียงพอและไม่เคยมีหนังสือแบบเรียนเลย มีโอกาสเข้าเรียนต่อน้อยที่สุด

1.5 ความต้องการของนักเรียนที่เกี่ยวกับการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนที่มีความต้องการศึกษาต่อและนักเรียนที่ไม่มีความต้องการศึกษาต่อ มีโอกาสในการได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คือนักเรียนที่มีความต้องการศึกษาต่อมีโอกาสได้เข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษามากกว่านักเรียนที่ไม่มีความต้องการศึกษาต่อ

1.6 เจตคติต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ภูมิลำเนาของนักเรียนอยู่ในพื้นที่บริเวณริวกีร์ พบว่านักเรียนที่มีเจตคติต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างกัน มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่มีเจตคติดีต่อโรงเรียนมัศึกษามีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่มีเจตคติไม่ดีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. องค์ประกอบทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ตัวแปรที่จะอธิบายถึงโอกาสที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อคือ

2.1 อาชีพของบิดามารดา พบว่านักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพแตกต่างกันมีโอกาสเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพรับราชการ ค่าขาย และธุรกิจส่วนตัวมีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อระดับมัศึกษามากกว่านักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมและรับจ้าง

2.2 การศึกษาของบิดา เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาของบิดาพบว่าการศึกษาของบิดาเป็นตัวแปรที่จะแยกกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้นคือมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.42932 ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วบิดามีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ค่าเฉลี่ยการศึกษาของบิดาเท่ากับ 2.23110) ซึ่งเป็นลำดับสุดท้ายเมื่อเทียบกับค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอื่นที่นำมาพิจารณา

2.3 รายได้ครอบครัว เมื่อพิจารณาถึงรายได้ของครอบครัว พบว่ารายได้ของครอบครัวเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่งในการแยกกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อ โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนที่ได้ศึกษาต่อครอบครัวมีรายได้อยู่ระหว่างเดือนละ 1,000 ถึง 2,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรายได้ครอบครัวเท่ากับ 1.89297)

2.4 สถานภาพของนักเรียนที่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนที่มีพี่เรียนระดับมัธยมและนักเรียนที่ไม่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษา มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษาจะมีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่ไม่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษา

2.5 ความต้องการของบิดามารดาเกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของนักเรียน พบว่านักเรียนที่มีบิดามารดาที่มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนที่แตกต่างกันมีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่ได้ศึกษาต่อบิดามารดาที่มีความต้องการให้นักเรียนได้ศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อ

2.6 สถานภาพของนักเรียนที่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมที่บ้าน พบว่านักเรียนที่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมที่บ้านและนักเรียนที่ไม่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมที่บ้านมีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมที่บ้านมีโอกาสเข้าศึกษาต่อระดับมัศึกษามากกว่านักเรียนที่ไม่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมที่บ้าน

3. องค์ประกอบด้านารคมนาคมของนักเรียน ตัวแปรที่จะอธิบายถึงโอกาสที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาคือ

3.1 ลักษณะของถนนเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของถนนพบว่านักเรียนที่ใช้ถนนในการเดินทางไปโรงเรียนที่มีลักษณะสภาพแตกต่างกันมีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือนักเรียนที่ใช้ถนนลาดยางมีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อมากที่สุด และนักเรียนที่ใช้ทางเท้า (รถเดินไม่ได้) มีโอกาสในการศึกษาต่อน้อยที่สุด

3.2 ประเภทของยานพาหนะ พบว่านักเรียนที่ใช้ยานพาหนะแตกต่างกันมีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คือนักเรียนที่ใช้รถยนต์ส่วนตัว รถรับจ้าง รถจักรยานยนต์ และรถจักรยาน มีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่เดินด้วยเท้า

3.3 ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญ รองลงมาจากเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนเป็นตัวแปรที่สามารถแยกกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อ โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนที่ศึกษาต่อจะอยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาประมาณ 11 กิโลเมตร (ค่าเฉลี่ยของระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนมัธยมศึกษาเท่ากับ 11.63303 กิโลเมตร)

3.4 เวลาที่ใช้ในการเดินทาง เมื่อพิจารณาถึงเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากบ้านไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการแยกกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อ โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนที่ได้ศึกษาต่อใช้เวลาในการเดินทางจากบ้านไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาประมาณ 30 นาที (ค่าเฉลี่ยของเวลาในการเดินทางเท่ากับ 30.96330 นาที)

4. องค์ประกอบด้านการใช้สื่อสารมวลชนของนักเรียน ตัวแปรที่จะอธิบายถึงโอกาสที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาคือ

4.1 การอ่านหนังสือพิมพ์ เมื่อพิจารณาถึงการอ่านหนังสือพิมพ์ของนักเรียนพบว่า นักเรียนที่อ่านหนังสือพิมพ์และนักเรียนที่ไม่อ่านหนังสือพิมพ์มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือนักเรียนที่อ่านทุกวัน และอ่านสัปดาห์ละ 5-6 วัน มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่อ่านสัปดาห์ละ 1-2 วัน และนักเรียนที่ไม่อ่านเลย

อภิปรายผล

องค์ประกอบทางสถานภาพส่วนตัวของนักเรียน

นักเรียนเพศชายและเพศหญิงมีโอกาสเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันคือ เพศชายมีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความนิยมของผู้ปกครอง

ที่ยังนิยมให้แทนุตรชายได้เรียนในระดับที่สูง ซึ่งตรงกับการศึกษาวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 78) ที่พบว่าเด็กชายมีโอกาสมากกว่าเด็กหญิงในการเรียนต่อประเภทหนึ่ง และอีกประเภทหนึ่งเพศชายอาจจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเพศหญิง เพราะคิดว่าตนเองจะต้องเป็นผู้นำครอบครัวในอนาคต ซึ่งตรงกับการศึกษาของ ซีเวลล์ และ อาร์มเมอร์ (Sewell and Amer 1966 : 159-168) ที่กล่าวว่าเพศเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อแผนการศึกษาต่อ เด็กชายมีสติปัญญาสูงกว่าเด็กหญิงเล็กน้อย และเด็กชายมีแผนการศึกษาต่อมากกว่าเด็กหญิง

นักเรียนที่เคยผ่านการเรียนชั้นอนุบาลมีโอกาสเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมมากกว่านักเรียนที่ไม่เคยเรียนชั้นอนุบาล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนที่มีชั้นอนุบาลนั้นส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเมืองและมีคุณภาพ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนดีกว่าโรงเรียนที่ไม่มีชั้นอนุบาลหรืออาจจะเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเด็กนั้นอยู่ในระดับสูง และครูผู้มีความดีที่ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่มีชั้นอนุบาล จึงมีส่วนทำให้เด็กเรียนมีความพร้อมและมีโอกาสเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา (คณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา 2518 : 59) ที่พบว่าคุณภาพการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างกันมากระหว่างโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชนบทกับตัวเมือง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนในตัวเมืองได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลในสัดส่วนที่ดีกว่าโรงเรียนในชนบท

นักเรียนที่เคยสอบตกเรียนซ้ำชั้นในขณะที่เรียนชั้นประถมศึกษา ได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่านักเรียนที่ไม่เคยสอบตกเรียนซ้ำชั้น ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะนักเรียนที่เคยสอบตกเรียนซ้ำชั้นนั้นมีความสามารถทางการเรียนทำอยู่แล้วประเภทหนึ่ง และอาจจะ เป็นเพราะเมื่อสอบตกเรียนซ้ำชั้นทำให้เด็กเกิดความท้อถอย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนลดต่ำลง จึงไม่มีความสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งตรงกับการศึกษาของสงัด อุทรานันท์

(สงัด อุทรานันท์ 2513 : 139-143) ที่พบว่านักเรียนที่จะไม่ได้ศึกษาต่อส่วนมากเป็นนักเรียนที่เคยสอบตกซ้ำชั้นมาก่อน

นักเรียนที่มีหนังสือแบบเรียนอย่างเพียงพอในขณะที่เรียนชั้นประถมศึกษาได้เขาศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่มีหนังสือแบบเรียนไม่เพียงพอหรือไม่มีเลย ทั้งนี้เพราะหนังสือแบบเรียนเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญที่จะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนสัมฤทธิ์ผลได้ ซึ่งตรงกับการศึกษาวิจัยของ สงัด อุทรานันท์ (สงัด อุทรานันท์ 2513 : 139-143) เช่นกันที่พบว่านักเรียนกลุ่มที่จะไม่ศึกษาต่อส่วนใหญ่มีหนังสือไม่ครบ สมุดไม่มีพอ เครื่องเขียนไม่ครบ เมื่อต้องการเครื่องเขียนใหม่นักเรียนเหล่านั้นต้องรอเป็นเวลานาน

นักเรียนที่มีความต้องการที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาได้ศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่ไม่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อ ซึ่งเป็นไปตามความจริงคือเมื่อนักเรียนมีความสนใจและความต้องการที่จะศึกษาต่อแล้วก็จะพยายามหาหนทางที่จะให้ตนได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป ซึ่งตรงกับการศึกษาวิจัยของ เทียมจันทร์ จากัญญาประทีป (เทียมจันทร์ จากัญญาประทีป 2523 : 74) ที่พบว่านักเรียนที่ได้ศึกษาต่อมีความต้องการในการศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษามากกว่านักเรียนที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ

นักเรียนที่มีเจตคติดีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ภูมิลำเนาของตนอยู่ใกล้ ได้ศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่มีเจตคติไม่ดี ทั้งนี้ก็เป็นไปตามความจริงที่ว่า เมื่อตนมีเจตคติชอบโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใกล้บ้านแล้วก็สนใจที่จะเข้าศึกษาต่อ แต่ถ้าไม่ชอบหรือมีเจตคติไม่ดีก็ไม่สนใจที่จะเข้าศึกษาต่อ ครั้นจะไปเข้าศึกษาต่อที่อื่นที่ตนเองชอบก็อยู่ห่างไกล

สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเภทโรงเรียนที่นักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลำดับที่ของการเป็นบุตร และจำนวนเพื่อนสนิทเป็นตัวแปรที่ไม่อาจจะนำมาอธิบาย หรือสามารถอธิบายได้เพียงเล็กน้อยถึงโอกาสในการเข้าศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อของนักเรียน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ เทียมจันทร์ จากัญญาประทีป (เทียมจันทร์ จากัญญาประทีป 2523 : 73-74) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเภทของโรงเรียนที่นักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และลำดับที่ของการ

เป็นบุตร เป็นตัวแปรที่ทำให้นักเรียนได้เข้าศึกษาต่อแตกต่างกัน และแตกต่างจากการศึกษาของจรรยา พานิชย์ผลินไชย (จรรยา พานิชย์ผลินไชย 2521 : 185) ที่พบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนสูงมีโอกาสดำเนินการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากที่สุด รองลงมาเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง และมีโอกาสน้อยที่สุดคือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะจังหวัดเชียงใหม่รายนั้นโรงเรียนมัธยมศึกษาเปิดรับนักเรียนเข้าเรียนในแต่ละปีจะมีนักเรียนมาสมัครไม่เต็มจำนวน การสอบคัดเลือกบางโรงเรียนไม่มี ตัวแปรเหล่านี้จึงไม่เป็นผลที่ทำให้นักเรียนได้ศึกษาต่อหรือไม่ได้ศึกษาต่อ

องค์ประกอบด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

นักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย และธุรกิจส่วนตัวได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากกว่านักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมและรับจ้าง ทั้งนี้จะเป็นเพราะบิดามารดาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมและรับจ้างต้องการให้แรงงานของนักเรียนในการประกอบอาชีพทำไร่ทำนาหรือช่วยเลี้ยงน่องเป็นต้น ซึ่งตรงกับงานวิจัยของกรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา 2509 : 12) ที่ศึกษาถึงสาเหตุที่เด็กนักเรียนไม่ได้เข้าสอบในโรงเรียนประชาบาลจังหวัดกาญจนบุรี ที่พบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรกรรม รับจ้าง มีความต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาระดับต่ำ คือต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาจบเพียงชั้นประถมศึกษา ส่วนบิดาที่อยู่ในกลุ่มอาชีพรับราชการ และกลุ่มอาชีพค้าขายนั้น ส่วนใหญ่มุ่งหวังให้บุตรของตนได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป

ระดับการศึกษาของบิดา จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่านักเรียนที่มีบิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีโอกาสในการเข้าศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนที่มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นนักเรียนที่มีบิดามีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งบิดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายนี้ เริ่มเข้าใจและเห็นคุณค่าของการศึกษา จึงต้องการจะส่งเสริมบุตรธิดาของตนให้ได้เรียนสูงขึ้นไป สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นกลุ่มนักเรียนที่มีบิดา

การศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา จึงมิได้สนับสนุนบุตรธิดาของตนในเรื่องการศึกษาต่อ ซึ่งตรงกับการศึกษาของ โวลฟอร์ด (Wolford 1965 : 2562) ที่พบว่าองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนและขาดโอกาสในการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาคือ บิดามารดาของนักเรียนได้รับการศึกษาคำ

รายได้ของครอบครัวนักเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้แตกต่างกันมีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน มักจะขาดความพร้อมในการเรียน เข้าเรียนด้วยความขัดสน ขาดอุปกรณ์ในการเรียน ในบางครั้งนักเรียนจะต้องใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียนช่วยครอบครัวทำงานหาเงินเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ทำให้ผลการเรียนต่ำ อัตราการออกกลางคันสูง โอกาสที่นักเรียนจะได้เรียนต่อมีน้อย ส่วนนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดีจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและสนใจให้สนใจในการเรียน กล่าวคือโอกาสในการประสบความสำเร็จในการเรียนและการเข้าศึกษาต่อระดับสูงมีมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คอสเตอร์ (Coster 1959 : 55-62) ที่พบว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงส่วนมากจะประสบความสำเร็จในการเรียน

ความต้องการของบิดามารดาเกี่ยวกับการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียน นับว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่ง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักเรียนที่ได้ศึกษาต่อส่วนใหญ่แล้วบิดามารดาที่มีความสนใจและต้องการที่จะให้บุตรธิดาศึกษาต่อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะบิดามารดาที่มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการศึกษา มองเห็นว่าการศึกษาเป็นบันไดสังคมที่ดีที่สุด และบิดามารดาได้ตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพในอนาคตของบุตรไว้สูง หรือบิดามารดาเองอาจมีความไม่พอใจในระดับการศึกษาของตน จึงพยายามสนับสนุนให้บุตรของตนได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น และจากการศึกษาของเทียมจันทร์ จากกัญญาประทีป (เทียมจันทร์ จากกัญญาประทีป 2523 : 75) พบว่านักเรียนที่ได้ศึกษาต่อบิดามีความต้องการให้นักเรียนได้ศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เดห์เบิร์กและ

เลดบี (Rehberg and Liestby 1967 : 362-371) พบว่าการสนับสนุนของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาของบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการศึกษาของบุตร

สถานภาพของนักเรียนที่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักเรียนที่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษาจะได้เข้าศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่ไม่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาของพี่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและเป็นแรงจูงใจในการศึกษาของนักเรียน และจากการศึกษาวิจัยของจรรยา พานิชย์ผลินไชย (จรรยา พานิชย์ผลินไชย 2521 : 183) พบว่านักเรียนที่มีพี่เรียนสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 7 ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเทียมจันทร์ จากตุ๊กญาประทีป (เทียมจันทร์ จากตุ๊กญาประทีป 2523 : 75) ที่พบว่านักเรียนที่มีพี่เรียนระดับมัศึกษามีโอกาสได้เข้าเรียนต่อมากกว่านักเรียนที่ไม่มีพี่เรียนระดับมัธยมศึกษา

นักเรียนที่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมให้ที่บ้านได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากกว่านักเรียนที่ไม่มีผู้ช่วยแนะนำหรือสอนวิชาเพิ่มเติมให้ที่บ้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีผู้ให้ความช่วยเหลือในการเรียนนั้นย่อมจะมีความสำเร็จสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีผู้ช่วยเหลือ จึงทำให้มีแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์สูงและสนใจที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ จำนวนพี่น้องในครอบครัว ภูมิลำเนา ภาษาที่ใช้พูดที่บ้าน เป็นตัวแปรที่ไม่อาจจะนำมาอธิบายหรือสามารถอธิบายได้เพียงเล็กน้อยถึงโอกาสในการเข้าศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อของนักเรียน ซึ่งเทียมจันทร์ จากตุ๊กญาประทีป (เทียมจันทร์ จากตุ๊กญาประทีป 2523 : 75) ก็พบว่าจำนวนพี่น้องในครอบครัวไม่มีผลเลยต่อการเข้าศึกษาต่อของนักเรียนในกลุ่มจังหวัดที่มีอัตราการเรียนต่อปานกลางและต่ำ และมีผลเพียงเล็กน้อยเท่านั้นต่อกลุ่มจังหวัดที่มีอัตราการเรียนต่อสูง ส่วนภูมิลำเนานั้นกลับพบว่า นักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา มากกว่านักเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาลเมือง สำหรับภาษาที่ใช้พูดที่บ้านถึงแม้ว่าจังหวัด

เขียนรายจะประกอบไปด้วยคนหลายเผ่าหลายภาษา แต่ก็ไม่มีผลต่อโอกาสการเข้าศึกษา
 ต่อในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่านักเรียนที่เรียนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ก็
 สามารถใช้ภาษาไทยกลางได้เป็นอย่างดี ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาวิจัยของ พิศเพลิน
 เขียวหวาน (พิศเพลิน เขียวหวาน 2521 : 109) ที่พบว่า การพูดภาษาไทยกลางที่
 บ้านเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญ ตัวแปรหนึ่งของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

องค์ประกอบด้านกรรณาคมนาคม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านกรรณาคมนาคม
 จากบ้านนักเรียนไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาที่นำมาศึกษาทั้งสิ้นตัวแปรคือ สภาพของถนน
 ประเภทของยานพาหนะ ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน และเวลาที่ใช้ในการเดินทาง
 ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียน
 อย่างมาก โดยเฉพาะเวลาที่ใช้ในการเดินทางนับว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการแยกกลุ่ม
 นักเรียนที่ศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อ ทั้งนี้เพราะตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันอย่างสูง
 และเป็นสิ่งซึ่งเป็นตัวบังคับโดยตรงต่อโอกาสการเข้าศึกษาต่อ โดยเหตุที่จังหวัดเชียงราย
 เป็นจังหวัดที่ใหญ่ มีพื้นที่กว้าง ความสะดวกในการคมนาคม จึงมีผลต่อการเข้าศึกษาต่อของ
 นักเรียนมาก นักเรียนที่อยู่ไกลโรงเรียนมัธยมเกินไปใช้เวลาในการเดินทางมาก สภาพถนน
 ไม่ดีจึงทำให้มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อน้อยกว่านักเรียนที่อยู่ใกล้หรือสภาพของถนนดีกว่า
 เพราะใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคณะกรรมการการ
 ศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. :
 102-103) ที่พบว่าระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียนมีผลต่อโอกาสการ
 เข้าศึกษาต่อของนักเรียน

องค์ประกอบด้านการใช้สื่อสารมวลชน

นักเรียนที่อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวันหรืออ่านสัปดาห์ละ 5-6 วัน เข้าศึกษา
 ต่อระดับมัศึกษามากกว่านักเรียนที่อ่านสัปดาห์ละ 1-2 วันหรือไม่อ่านเลย ทั้งนี้เพราะ

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสารมวลชนที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อทักษะการอ่านของนักเรียน และหนังสือพิมพ์ยังชี้ให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการศึกษา ทราบความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าในต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งทำให้นักเรียนมีความคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตของตนแตกต่างกัน ผู้ที่อ่านประจำจึงมีความคาดหวังสูงและสนใจที่จะศึกษาต่อเพื่ออนาคตของตนมากกว่าผู้ที่ไม่ได้อ่าน ซึ่งตรงกับการศึกษาของ พิศเพลิน เขียวหวาน (พิศเพลิน เขียวหวาน 2521 : 110) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบบางประการที่เกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าการใช้สื่อสารมวลชนของทางครอบครัวว่าส่งผลสะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะการอ่านหนังสือพิมพ์ และสอดคล้องกับการวิจัยของ คอสเตอร์ (Coster 1959 : 61) ที่พบว่าความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์มีผลทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการเรียนด้วย

สำหรับตัวแปรอื่น ๆ อันได้แก่ การพึงวิทย์ การดูโทรทัศน์ เป็นตัวแปรที่ไม่อาจจะนำอธิบายถึงโอกาสการเข้าศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อของนักเรียน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะตัวแปรทั้งสองนั้นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับเป็นประจำอย่างทั่วถึงอยู่แล้วจึงไม่พบความแตกต่าง

ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

1.1 เนื่องจากผู้ปกครองเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการที่นักเรียนจะมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะจากการศึกษารังนี้พบว่ากรณีที่นักเรียนเข้าเรียนต่อในโรงเรียนมัศึกษานั้นมีความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับอาชีพ ฐานะทาง เศรษฐกิจ และระดับการศึกษาของ **บิดา** ดังนั้นทางโรงเรียนจึงควรจะหาวิธีการให้ผู้ปกครองตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาของนักเรียน โดยพยายามหาทางทำการติดต่อกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในด้านข่าวสารการอาชีพและความเคลื่อนไหวในวงการ

ศึกษาและสังคม โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สมาคมหรือชมรมผู้ปกครองและครู โครงการร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน เป็นต้น ถ้าผู้ปกครองได้เข้าใจประโยชน์ของการศึกษาอย่างแท้จริงแล้วก็คงจะยินดีส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญาและความสามารถของเด็กอย่างเต็มที่ ในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนั้น ทางโรงเรียนควรจัดหาทุนการศึกษาให้แก่เด็กเรียนที่ยากจน เช่น ทุนสำหรับนักเรียนที่ความประพฤติดีแต่ยากจน มีโครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนขาดแคลน โครงการให้บริการนักเรียนยืมหนังสือแบบเรียนจากห้องสมุดอย่างเพียงพอ บริการหางานพิเศษสำหรับเด็กและให้ค่าตอบแทนเป็นทุนการศึกษาหรืออุปกรณ์การเรียน เพื่อให้เด็กยากจนได้มีโอกาสเสมอภาคทางการเข้าศึกษาต่อในระดับนี้ สำหรับโรงเรียนที่รัฐจะจัดให้แก่ท้องถิ่นใดนั้นควรคำนึงถึงลักษณะอาชีพของผู้ปกครองด้วย เช่น จัดโรงเรียนที่มีหลักสูตรมุ่งไปทางเกษตรกรรมในชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จัดหลักสูตรมุ่งไปทางธุรกิจหรือพาณิชย์ในชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เป็นต้น เพื่อผู้ปกครองจะได้เห็นว่าเมื่อเด็กของตนเข้าเรียนแล้วจะจบออกมาประกอบอาชีพในท้องถิ่นตนและรับมอบกิจการดำเนินแทนตนได้

1.2 จากผลของการศึกษาที่พบว่า การที่นักเรียนมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาขึ้นขึ้นอยู่กับแหล่งการรับข่าวสารของนักเรียนด้วย น่าจะเป็นข้อมูลที่ทำให้ครู ผู้ปกครอง และสื่อมวลชน ร่วมกันในการจัดบริการสนเทศแก่นักเรียนทั้งในด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โรงเรียนควรจัดเรื่องการให้บริการสนเทศในด้านการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อแก่นักเรียนและผู้ปกครองเป็นเรื่องสำคัญ โดยจัดให้ครูแนะแนวหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้โดยเฉพาะ นอกจากนี้โรงเรียนควรจัดโครงการบริการสื่อมวลชนที่ใหญ่ประโยชน์แก่นักเรียน เช่น จัดให้มีโครงการวิทยุโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ความรู้ ห้องสมุดจัดบริการเอกสารและหนังสือพิมพ์ประเภทต่าง ๆ และแนะนำให้นักเรียนอ่านและฟังข่าวอย่างมีวิจารณญาณในหมู่บ้านที่มีการอ่านหนังสือพิมพ์ สำหรับประชาชนโดยทั่วถึง และสื่อมวลชนร่วมกันเผยแพร่ความรู้โดยออกกระจายเสียงทางสถานีวิทยุประจำท้องถิ่น และคัดเลือกตีพิมพ์บทความที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในหนังสือพิมพ์ เพื่อ

ช่วยให้นักเรียนได้รับข่าวสารที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

1.3 ถึงแมวนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท และได้เข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมจะมีจำนวนที่ใกล้เคียงกับนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองซึ่งเป็นการแสดงว่าประชาชนในชนบทมีแนวโน้มสนใจในการศึกษามากขึ้นก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่านักเรียนในชนบทนั้นยังมีเจตคติไม่ค่อยดีต่อโรงเรียนและสภาพทั่วไปของโรงเรียนในเขตชนบท ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาควรให้ความเอาใจใส่ในสภาพของการศึกษาในชนบทมากขึ้น ทั้งในด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์การจัดสรรอัตราครูที่มีวุฒิที่เหมาะสมประจำแต่ละโรงเรียน ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และความต้องการของชุมชน และนอกจากนี้ควรขยายและส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนแก่นักเรียนที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึงอีกด้วย

1.4 สภาพการเดินทางไปยังโรงเรียนของนักเรียนนั้น พบว่ามีอุปสรรคต่อการเข้าศึกษาต่อของนักเรียนมาก ผู้บริหารควรจะได้พิจารณาอย่างละเอียดที่เกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล เพราะถ้าตั้งขึ้นโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ ด้านวิชาการ ความพร้อมในด้านวัสดุ อุปกรณ์ ความสะดวกในการคมนาคม แล้วจะทำให้นักเรียนเองมีเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนที่สร้างขึ้นด้วย เงินงบประมาณแผ่นดิน และในที่สุดก็เกิดความสูญเสียต่อการลงทุนทางการศึกษา ควรจะปรับปรุงด้านคุณภาพของโรงเรียนที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นได้มาตรฐาน และควรจัดบริการนักเรียนในด้านจัดหาที่พักหรือจัดหาพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางอันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา โดยการลงทุนอย่างคุ้มค่า

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรได้มีการขยายกลุ่มตัวอย่างไปถึงผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเพื่อสำรวจความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อ และไม่ศึกษาต่อของนักเรียนด้วย

2.2 ควรจะได้มีการค้นคว้าถึงองค์ประกอบอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้ศึกษา
ค้นคว้าครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับด้านประเมินโครงการการจัด
โรงเรียนมัธยมศึกษา เช่น องค์ประกอบทางคามบริบท (context) ด้านตัวป้อน (input)
ด้านกระบวนการ (process) ด้านผลผลิต (output)

